

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Optimalisatie Windparken Oosterscheldekering

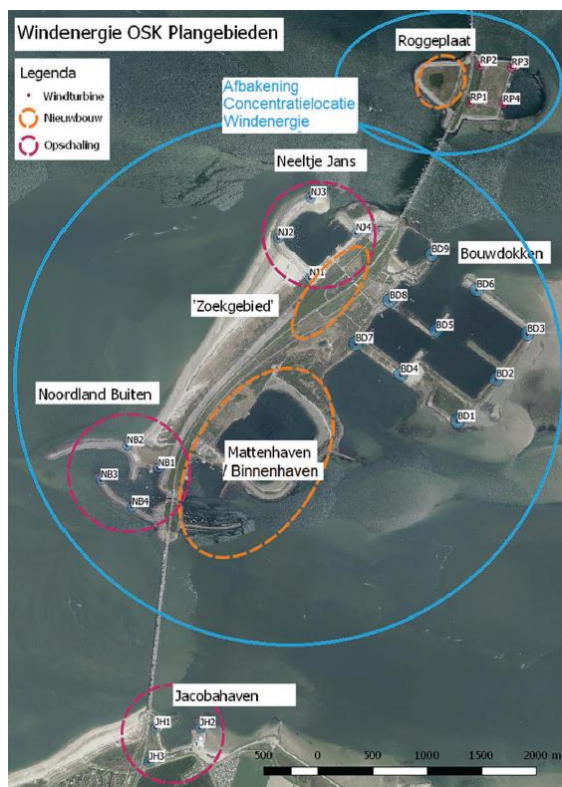
Toetsingsadvies over het milieueffectrapport en de aanvulling daarop

9 mei 2018 / projectnummer: 3224

1. Oordeel over het aangevulde milieueffectrapport

Het bedrijf E-Connection heeft samen met verschillende overheden¹ gezocht naar mogelijkheden om de ruimte op de Oosterscheldekering optimaal te benutten voor windenergie. De deelprojecten voor nieuwe turbines en voor vervanging van bestaande staan op de onderstaande figuur. Door de optimalisatie zal de capaciteit stapsgewijs vergroot worden van 80 megawatt nu naar circa 140 megawatt in 2027. Om bij de besluiten over nieuwe bestemmingsplannen en omgevingsvergunningen rekening te kunnen houden met milieu en natuur is een gecombineerd plan/project-milieueffectrapport (MER) opgesteld, voorafgaand aan de vaststelling van het 'ontwerpbestemmingsplan Neeltje Jans'. Eerder oordeelde de Commissie² dat het rapport nog niet compleet was. De gemeente Veere heeft het rapport daarom laten aanvullen. De gemeenteraad van Veere³ heeft de Commissie nu gevraagd om een onafhankelijk oordeel over het aangevulde MER.

Figuur, overzicht deelprojecten optimalisatie windparken Oosterscheldekering (bron: MER).

Wat blijkt er uit het aangevulde MER?

De Oosterscheldekering is in 2006 door de Provincie Zeeland aangewezen als een concentratielocatie voor windenergie. De optimalisatie van de parken op de Oosterscheldekering levert

¹ De gemeenten Veere, Noord-Beveland en Schouwen-Duiveland, de provincie Zeeland en Rijkswaterstaat.

² De samenstelling en werkwijze van de werkgroep van de Commissie voor de milieueffectrapportage en verdere projectgegevens vindt u via de link [3224](#) of door dit nummer op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

³ De provincie Zeeland heeft ervoor gekozen de besluitvorming over dit project vooral aan de gemeenten over te laten, en heeft dan ook afgezien van besluitvorming door de Provinciale Staten conform de Elektriciteitswet 1998. De gemeente Veere coördineert nu de besluitvorming namens de gemeenten Noord-Beveland en Schouwen-Duiveland.

in 2027 jaarlijks ruim 300.000 Mwh duurzame energie op, wat ongeveer overeenkomt met het elektriciteitsverbruik van 100.000 huishoudens.

Voor de Oosterscheldekering is een goed onderbouwde landschappelijke visie ontwikkeld.⁴ Zones met en zonder turbines wisselen elkaar af. De vrije zones werken zoals een venster: een landschappelijke vide genaamd. Visualisaties in het MER met uitzicht op de kering en vanaf de Rijksweg N57 laten zien dat de effecten op het landschap hierdoor beperkt zijn. Ook laat het rapport zien wat de mogelijkheden zijn om hinder door (nachtelijke) verlichting te beperken.

Het project bevindt zich tussen twee beschermde natuurgebieden (Voordelta en Oosterschelde). Uit het MER blijkt dat het project negatieve effecten heeft op beschermde soorten zoals meeuwen, steltlopers, vleermuizen en zeehonden. Ook is aangegeven dat sommige informatie over de gevolgen voor de natuur nog ontbreekt, zoals over vogel- en vleermuisaantallen. Maatregelen om effecten te beperken, zoals tijdelijk stilzetten van turbines, zijn volgens het MER vanwege kennisleemtes in ieder geval (voorlopig) nog nodig om slachtoffers onder vleermuizen te beperken.

Wat vindt de Commissie van het aangevulde MER?

De Commissie vindt dat het (aangevulde) MER een goede samenvatting geeft van de stappen die zijn doorlopen om tot een optimaal plan voor windparken op de Oosterscheldekering te komen. Ook is (nu) goed inzicht gegeven in de effecten op de leefomgeving (geluid, slagschaduw) en op het landschap. Verder is van belang dat een ecologisch protocol is aangekondigd met onder meer maatregelen om het aantal vogelslachtoffers te beperken.

De aanvulling laat zien dat maatregelen zoals alternatieve broedvoorzieningen, trillingsarme bouwwerkzaamheden, stilstandvoorzieningen en een ecologisch protocol noodzakelijk zijn om te komen tot een uitvoerbaar bestemmingsplan. Deze maatregelen zijn (nog) niet opgenomen in het ontwerp-bestemmingsplan, de Commissie vraagt hiervoor aandacht.

De Commissie vindt het aangevulde MER dan ook bijna compleet. Voor natuur is op één punt echter nog extra informatie noodzakelijk willen de gemeenteraden straks het milieubelang volwaardig kunnen meewegen bij het besluit over het '*ontwerpbestemmingsplan Neeltje Jans*' en bij de latere besluiten⁵. Het betreft de inschatting en beoordeling van het risico op aanvaringsslachtoffers onder vleermuizen. Hierdoor beschrijft het aangevulde MER nog geen alternatief waarmee het bestemmingsplan uitvoerbaar is binnen de eisen van de Wet natuurbescherming. In dit advies doet de Commissie een suggestie hoe hiermee om te gaan (zie verder §2.1.4 van dit advies).

⁴ Door landschapsarchitecten van het adviesbureau Bosch Slabbers.

⁵ Het betreft de ontwerp-omgevingsvergunningen voor de deelprojecten op Neeltje Jans en de ontwerpbesluiten voor alle deelprojecten in Noord-Beveland en Schouwen-Duiveland.

Aanbevelingen van de Commissie voor latere besluiten

De Commissie beveelt aan voor deelproject Jacobahaven in Noord-Beveland te onderzoeken of hier de hinder voor bewoners en recreanten kan worden verminderd.

Tot slot vraagt de Commissie aandacht voor het feit dat niet alle ontwerpbesluiten⁵ nu beschikbaar zijn. Hierdoor heeft zij niet kunnen controleren of de toekomstige besluiten passen bij de in het MER beschreven deelprojecten en milieueffecten. De Commissie adviseert daarom de gemeenten Veere, Noord-Beveland en Schouwen-Duivenland dit later zelf te controleren.

2. Toelichting op het oordeel

2.1 Natuur

Algemeen

Het project ligt tussen de Natura 2000-gebieden Voordelta en Oosterschelde. Het MER bevat uitgebreide (natuur)bijlagen waaruit blijkt dat is geïnvesteerd in natuuronderzoek. Het MER maakt duidelijk dat het project negatieve effecten kan hebben op beschermde soorten. Daarbij is aangegeven dat sommige natuurinformatie nog ontbreekt. Het onderzoek naar de gevolgen voor vleermuizen loopt nog. Maatregelen om effecten te beperken, bijvoorbeeld stilstand van turbines in perioden met veel vliegactiviteiten van vleermuizen zijn volgens het MER mogelijk nodig.

De Commissie concludeerde op basis van de beschikbare informatie – naast de al in het MER benoemde kennisleemtes – dat onduidelijk is of alle deelprojecten op zichzelf en samen ('in cumulatie') wel kunnen voldoen aan natuurwetgeving. Dat is het gevolg van onder meer een aantal onvolkomenheden in de gebruikte onderzoeksopzet en aannames. Op deze punten is het MER (ook) aangevuld. Hieronder gaat de Commissie tekens in op wat het MER hierover zegt en vervolgens op wat de aanvulling eraan toevoegt.

2.1.1 Vogels

MER

In de Natura 2000-gebieden Voordelta en Oosterschelde gelden voor een aantal vogelsoorten instandhoudingsdoelstellingen. In het MER en de bijlagen zijn voor deze soorten de slachtoffer aantallen niet met een model geschat. Gesteld wordt dat hiervoor per soort gedetailleerde gegevens nodig zijn over de 'flux', het aantal vogels dat per vliegrichting en -hoogte de windturbine passeert. Deze gegevens waren niet in voldoende detail voorhanden⁶ zodat voor een andere aanpak is gekozen. Daarbij is het aantal te verwachten slachtoffers per turbine gebaseerd op het aantal daadwerkelijk gevonden slachtoffers bij het huidige windpark Roggenplaat. Dit onderzoek⁷ richtte zich op 'grote vogels', met name op meeuwen en eenden. De Commissie vindt (zoals het rapport zelf ook terecht stelt) dat de resultaten daarom niet

⁶ In veel milieueffectrapporten wordt dan gewerkt met aannames (bijvoorbeeld een ingeschatte hoogteverdeling) die de verwachte situatie zo dicht mogelijk benaderen ondersteund door informatie over fluxen elders in de regio.

⁷ Baptist H. 2017. Vogelslachtofferonderzoek Roggenplaat, 2004-2016. Rapport 2017/3. Ecologisch adviesbureau Henk Baptist. Zie o.a. pagina 12.

bruikbaar zijn om slachtofferinschattingen te maken van 'kleinere vogelsoorten'.⁸ Consequentie hiervan is dat het MER de slachtofferaantallen en daarmee ook de effectbeoordeling van een deel van de relevante soorten mogelijk onderschat. Hierdoor is ook onduidelijk of het voornemen uitvoerbaar op grond van de Wet natuurbescherming (Wnb).

De Commissie adviseerde daarom om een worst-case inschatting te maken van slachtofferaantallen op basis van de verwachte/gemodelleerde vliegbewegingen per soort.⁹ Zij adviseerde hierbij ook rekening te houden met de tiplaagte van dit windpark¹⁰ omdat veel soorten waarvoor een instandhoudingsdoelstelling geldt relatief veel op deze hoogte zullen vliegen, en er bij deze soorten dus een relatief grote aanvaringskans bestaat. De Commissie adviseerde daarom om een (modelmatige) 'worst case'-schatting en beoordeling te maken voor bovengenoemde kleinere vogelsoorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen gelden in de Natura 2000-gebieden Voordelta en Oosterschelde.

Aanvulling

De aanvulling geeft aan dat de onderkant van de rotor ('tiplaagte') zich verder van de grond zal bevinden, dan eerder in het ontwerp-bestemmingsplan vermeld. Deze afstand bedraagt nu minimaal 30 meter. Vanwege dit lagere risico is niet voor een modelmatige bepaling en beoordeling van het aantal aanvaringslachtoffers onder vogels gekozen, zoals de Commissie eerder adviseerde.

Gesteld is dat uit de beschikbare watervogeltellingen blijkt dat een aantal soorten kleinere steltlopers¹¹ in kleine aantallen in het plangebied aanwezig is. De in dit gebied getelde vogels bevinden zich vooral tussen de (geplande) windparken Bouwdokken en Binnenhaven. De vogels die overtijen komen vanaf de Oosterschelde, en passeren bij het aanvliegen van de hoogwatervluchtplaats geen nieuwe turbinelocaties. Bij het aan- en afvliegen van de hoogwatervluchtplaatsen hebben de vogels weinig hoogte (minder dan de laagste tiphoogte van 30 meter). Op grond daarvan wordt uitgesloten dat er meer dan incidentele slachtoffers vallen.

De Commissie kan deze conclusie volgen, maar stelt tegelijkertijd vast dat vogels tijdens het aan- en afvliegen van/naar de hoogwatervluchtplaatsen desondanks (soms) op hoogtes van 30 meter en meer kunnen vliegen¹². Zij adviseert daarom deze vliegbewegingen ten behoeve van het aangekondigde ecologische protocol nader in kaart te brengen en daarbij vlieghoogtes per relevante soort te documenteren. De Commissie verwacht overigens dat – indien noodzakelijk – op dit punt voldoende mitigerende maatregelen beschikbaar zijn, zoals stilstandvoorzieningen in bepaalde perioden vlak voor en/of na hoog water. Ervan uitgaande dat dit ecologisch protocol beschikbaar komt en het vertrekpunt is bij het besluit over het bestemmingsplan, vindt de Commissie dat aantasting van de natuurlijke kenmerken van het Natura 2000-gebied Oosterschelde met zekerheid is uit te sluiten. Daarmee is het bestemmingsplan op dit onderdeel uitvoerbaar binnen de eisen van de Wnb.

⁸ Ter grootte van maximaal een lijster (25 cm). Ook steltlopersoorten (waaronder Natura 2000-soorten) behoren daarmee tot de 'kleinere vogelsoorten'.

⁹ Zie ook <http://api.commissiener.nl/docs/mer/p32/p3224/a3224rd.pdf>

¹⁰ Het ontwerpbestemmingsplan maakt een tiplaagte van 20 meter mogelijk.

¹¹ Bontbekplevier, Bonte Strandloper, Drieteenstrandloper, Steenloper, Strandplevier en Zilverplevier.

¹² Bijvoorbeeld door de weersituatie en bij specifieke omstandigheden, zoals bij onrust veroorzaakt door roofvogels.

2.1.2 Cumulatieve effecten

MER

In het MER en de concept-Passende beoordeling is bij het bepalen van de cumulatieve effecten het windpark op Noord-Beveland¹³ buiten beschouwing gelaten. Uit het onderzoek voor Windpark Noord-Beveland¹⁴ zou blijken dat de soortensamenstelling van de slachtoffers wezenlijk verschilt van die op de Oosterscheldekering (inclusief Jacobahaven). Verder wordt betoogd dat Windpark Noord-Beveland niet direct aan de kust ligt. Vliegroutes langs dit park komen daarom niet overeen met de belangrijkste vliegroute die door de vogels die langs de Oosterscheldekering wordt gebruikt. Uit het genoemde onderzoek blijkt echter dat bij vogelslachtoffers het grotendeels om dezelfde soorten gaat. Dit betekent dat het MER het cumulatieve aantal vogelslachtoffers mogelijk heeft onderschat van soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen gelden in Natura 2000-gebied Oosterschelde (rekening houdend met externe werking). De Commissie adviseerde daarom om bij de inschatting en beoordeling van de cumulatieve slachtofferaantallen onder vogels ook windpark Noord-Beveland te betrekken en hierbij ook rekening te houden met de eerder in dit advies geadviseerde 'worst case'-slachtofferinschatting van kleinere vogelsoorten.

Aanvulling

De aanvulling stelt dat het nieuwe park Noord-Beveland vergelijkbare slachtofferaantallen zal hebben als het bestaande park. Soorten die zich onder de instandhoudingsdoelstelling bevinden (steltopers) zullen in de regel geen nadelige gevolgen ondervinden van windpark Noord-Beveland omdat dit park meer landinwaarts ligt. Dit betekent dat in de cumulatieve beoordeling rekening gehouden kan worden met de slachtofferaantallen van het huidige windpark Noord-Beveland. De Commissie vindt dit plausibel. Hiermee is er voor dit onderdeel voldoende milieu-informatie voor de besluitvorming beschikbaar.

2.1.3 Mitigatie

MER

Het MER stelt dat verstoring op broedvogels voorkomen kan worden door geen verstorende werkzaamheden in het broedseizoen uit te voeren. Wanneer dit niet mogelijk is kan de omgeving van de turbines voorafgaand aan het broedseizoen tijdelijk minder aantrekkelijk gemaakt worden voor broedvogels (o.a. Bontbekplevier). Hierdoor zouden de vogels een broedlocatie elders op of nabij de Oosterscheldekering kunnen zoeken. Het effect van deze mogelijke maatregel is echter niet onderzocht. De Commissie merkt op dat hierdoor de uitvoerbaarheid van deze maatregel onzeker is. Ze adviseerde daarom om beter te onderbouwen dat vogels een broedlocatie elders op of nabij de Oosterscheldekering kunnen zoeken. Mocht dit niet het geval zijn, dan de moeten consequenties hiervan nog worden weergegeven.

Aanvulling

De aanvulling geeft aan dat zoveel mogelijk buiten het broedseizoen gewerkt wordt. Indien dit niet kan, zal voorafgaand aan het broedseizoen vervangend areaal aangelegd worden,

¹³ Het huidige windpark op deze locatie heet JacobaRip-polder. Het op deze locatie nieuw te bouwen windpark heet Noord-Beveland.

¹⁴ Vliet *et al.*, 2015.

zoals schelpenstranden en vogeleilanden.¹⁵ De Commissie vindt dit een goede aanpak en constateert dat bij werken in het broedseizoen het tijdig realiseren van vervangend broedareaal een voorwaarde is om in het broedseizoen te mogen werken. De Commissie stelt vast dat deze voorwaarde nog niet is opgenomen in het ontwerpbestemmingsplan. Ze vraagt aandacht hiervoor.

2.1.4 Vleermuizen

MER

Het MER geeft aan dat er slachtoffers onder vleermuizen zullen vallen en dat de beschikbare gegevens nog niet voldoende zijn voor een volledige toetsing aan de natuurwetgeving. Daarom is aangegeven dat zekerheidshalve turbines worden stilgezet wanneer de weersomstandigheden geschikt zijn voor vleermuizen om te foerageren of te migreren. Hiermee wordt voorkomen dat door extra sterfte de populatie in gevaar komt. Ondertussen wordt vleermuisonderzoek uitgevoerd om het stilstandsprogramma mogelijk later anders in te richten of zelfs te beëindigen.

In het MER (en de natuurbijlagen) is niet aangegeven hoe het stilstandsprogramma wordt vormgegeven, maar wel dat hiermee slachtoffers voorkomen worden. Voor Groningse windparken is beschreven dat het aantal aanvaringslachtoffers door een stilstandvoorziening met minimaal 80% gereduceerd kan worden.^{16,17} Deze voorziening voorkomt dus weliswaar een groot deel, maar niet alle slachtoffers. Hierdoor is niet op voorhand zeker dat alle deelprojecten uitvoerbaar zijn binnen natuurregelgeving.¹⁸ Daarnaast lijkt nog geen rekening gehouden te zijn met de mogelijke tiplaagte van dit windpark (tot 20 meter). Dit is een hoogte waarop relatief veel vleermuizen vliegen, wat extra vleermuislachtoffers kan veroorzaken. De Commissie adviseerde om in een aanvulling op het MER een nieuwe inschatting en beoordeling van de het aantal slachtoffers onder vleermuizen te maken en, rekening houdend met hun effectiviteit, aan te geven welke stilstandvoorziening nodig is.

Aanvulling

In de aanvulling wordt ingegaan op lopend vleermuisonderzoek, op grond waarvan wordt gesteld dat in de periode september – december weinig vleermuizen op rotorhoogte (dus 30 meter of hoger) aanwezig zullen zijn, met uitzondering van de Rosse vleermuis. Voor de rest van het jaar is nog geen informatie beschikbaar. Uit voorzorg wordt daarom voorlopig gewerkt met een stilstandvoorziening in de periode januari – augustus.

¹⁵ RWS geeft in haar zienswijze dat dit lastig realiseerbaar zal zijn omdat alleen locaties om en nabij windturbines hiervoor beschikbaar zijn.

¹⁶ Klop E., Prinsen H., Brenninkmeijer A., Koolstra B., ten Klooster M. 2017. Groningse Windparken: cumulatie ecologie. Arcadis, Altenburg & Wymenga, Bureau Waardenburg bv en Pondera, Assen.

¹⁷ Uit wetenschappelijke literatuur (Good et al., 2010, 2011; Rydell et al., 2012; Arnett et al., 2013; Baerwald et al., 2009, Arnett et al., 2007, Brinkman 2006) blijkt dat duidelijk moet zijn in welke mate reductie van het aantal slachtoffers nodig is voordat de stilstandvoorziening wordt ingezet. Is bijvoorbeeld een slachtofferreductie van meer dan 50% nodig dan is een opstarteis bij een windsnelheid van minimaal 6 m/s vaak veilig. Moet een bijna 100% reductie gehaald worden dan is volgens de literatuur 7,5 m/s de ondergrens. De literatuur geeft geen eenduidige maat over seizoenspieken en nachtpieken in aantallen vleermuizen. Die maat is soort- en locatieafhankelijk.

¹⁸ Daarmee is onduidelijk of afbreuk van de gunstige staat van instandhouding kan worden uitgesloten en wat dit betekent voor de uitvoerbaarheid van de deelprojecten uitgaande van de beschermingsbepalingen in de Wet natuurbescherming over beschermde soorten.

De Commissie vindt het positief dat nu al rekening gehouden kan worden met resultaten van lopend onderzoek naar het gebruik van het plangebied door vleermuizen. Bij de voorlopige conclusies¹⁹ plaatst ze twee kanttekeningen:

- onder een hoogte van 30 meter (onderkant rotor) kunnen slachtoffers vallen door drukverschillen. De daardoor te verwachten slachtoffers zijn niet meegenomen in de beoordeling;²⁰
- een stilstandvoorziening is doorgaans maar 80% effectief. Dit brengt voor de Ruige Dwergvleermuis, die gestuwd langs de kust trekt, risico's voor de gunstige staat van instandhouding met zich mee.

De Commissie concludeert daarom dat het aangevulde MER nog geen alternatief beschrijft, waarmee er de zekerheid is dat het bestemmingsplan uitvoerbaar is binnen de eisen van de Wnb.

Een mogelijke oplossing zou kunnen zijn om in afwachting van de resultaten van het definitieve vleermuisonderzoek uit te gaan van een stilstandvoorziening voor het hele jaar (in de maanden dat vleermuizen actief zijn) en maatregelen achter de hand te introduceren.

De Commissie denkt bij deze maatregelen aan een andere uitvoering van de stilstandvoorziening waarbij turbines pas starten bij een windsnelheid van 7,5 m/s. Hierdoor kunnen de aantallen slachtoffers verder verlaagd worden.¹⁷ Mocht uit het definitieve onderzoek blijken dat de effecten op vleermuizen ook dan te groot zijn, dan kunnen aanvullende afspraken gemaakt worden met de eigenaren van bestaande turbines op de kering over het toepassen van een vergelijkbare voorziening bij bestaande turbines op de kering.

Met dit pakket wordt naar mening van de Commissie voldoende zekerheid verkregen dat het aantal slachtoffers niet wezenlijk hoger uitvalt dan nu ingeschat, én dat het bestemmingsplan geen onaanvaardbare gevolgen heeft voor de staat van instandhouding van de vleermuissoorten die risico lopen. Afhankelijk van de uitkomst van het lopende onderzoek kan dan later besloten worden of maatregelen achter de hand ingezet moeten worden bij de ingebruikname van het park, of dat monitoringsresultaten (inclusief slachtofferonderzoek) kunnen worden afgewacht, op basis waarvan eventueel later kan worden besloten over de verdere vormgeving van de stilstandvoorziening.

2.1.5 Zeehonden

MER

Heien van een nieuwe fundering kan een effect hebben op de zeehonden die zich nabij de heilocatie bevinden. Het MER stelt dat zeehonden het verstoorde gebied binnen een afstand van 1-2 km proberen te ontvluchten, maar maakt niet duidelijk of de zeehonden het gebied wel kunnen ontvluchten, en wat er gebeurt als er wordt geheid in de meest kwetsbare periode (zoog- en verharingsperiode). Zoals ook in het MER is gesteld, is onderwatergeluid veroorzaakt door een heistelling tot op 3 km afstand niet verwaarloosbaar.²¹ Effecten kunnen beperkt worden door te heien in de minst kwetsbare seizoenen en het toepassen van een geschikt 'slow start' heischema. Hierdoor krijgen zeezoogdieren de kans om het gebied te verlaten voordat schadelijke geluidsniveaus bereikt worden. Dit schema is echter niet

¹⁹ Zie pagina 51 van het Natuuronderzoek Passende beoordeling en Soortbeschermingstoets van 7 maart 2018.

²⁰ Drukverschillen kunnen bij vleermuizen leiden tot inwendige bloedingen met de dood tot gevolg.

²¹ MER, Bijlage natuuronderzoek, pagina 15.

uitgewerkt.²² Een alternatief voor heien is trillingsvrij boren van de palen. Het MER benoemt deze mogelijkheden wel maar weegt die niet af. Hierdoor is naar de mening van de Commissie onduidelijk of de deelprojecten in deze vorm uitvoerbaar zijn binnen de natuurregeling. De Commissie adviseerde om in een aanvulling op het MER een nadere inschatting en beoordeling van de effecten op zeehonden te maken en te onderbouwen welke mitigerende maatregelen nodig zijn, zodat hiermee bij het besluit over het bestemmingsplan Neeltje Jans rekening gehouden kan worden.

Aanvulling

De aanvulling stelt dat de bouwwerkzaamheden trillingsarm uitgevoerd moeten worden. Er worden dus geen heiwerkzaamheden uitgevoerd. Hierdoor kunnen effecten op zeehonden en bruinvissen met zekerheid worden uitgesloten. Deze eis is een voorwaarde om het plan in het kader van de Wnb uitvoerbaar te maken. De Commissie stelt vast dat deze voorwaarde nog niet is opgenomen in het ontwerp-bestemmingsplan. Ze vraagt aandacht hiervoor.

2.2 Landschap

MER

Voor de Oosterscheldekering is een goed onderbouwde landschappelijke visie ontwikkeld, die het vertrekpunt is voor de deelprojecten. Zones met en zonder turbines wisselen elkaar af. De vrije zones werken zoals een venster: een landschappelijke vide genaamd. Visualisaties in het MER met uitzicht op de kering en vanaf de Rijksweg N57 laten zien dat deze visie landschappelijk goed werkt en effecten op het landschap hierdoor beperkt zijn.²³

In het ontwerp bestemmingsplan is aangegeven dat voor alle deelprojecten op Neeltje Jans turbines met een masthoogte van 90 tot 140 meter, een rotordiameter van 120 tot 140 meter en een tiphoogte van maximaal 210 meter geplaatst kunnen worden.²⁴ Ook op Noord-Beveland zijn afwijkende verhoudingen mogelijk. Hier geldt wel een maximale tiphoogte van 150 meter. Naast de in het landschapsonderzoek beschreven verhouding van mast en rotordiameter 1:1, zijn dus ook afwijkende verhoudingen tot 1:1,5 toegestaan. Dit zijn relatief lage turbines met een grote rotordiameter waarbij de minimale afstand tussen rotor en maaiveld

²² Door een uitwerking van de minimaal benodigde tijd die zeehonden nodig hebben om te vluchten en uit het water te komen kan voor de 'slow start' ingeschat worden welke duur nodig is en welk heivermogen gedurende de slow start nog toelaatbaar is.

²³ Het valt de Commissie op dat tussen het landschapsonderzoek en het hoofdrapport van het MER een aantal verschillen bestaan in landschappelijke beoordeling. Teksten, kaarten en beoordelingstabellen uit de verschillende bijlagen (OWO Bosch Slabbers, Deel B nadere beschrijving milieusituatie & milieueffecten en het MER zelf zijn niet op elkaar afgestemd). De verschillen betreffen met name windpark viaduct Poolvoet en dan op lokaal niveau.

- Bijvoorbeeld 1, Deel B pag. 158 de tekst bij alternatief 2C, lokaal niveau, klopt niet met de kaart. De twee turbines van Poolvoet staan in lijn met Neeltje Jans en niet met Bouwdokken en daarmee samenhangend ook de beoordeling die niet klopt, namelijk de effectbeoordeling is hier 3x min terwijl in het rapport van Bosch Slabbers 2x min staat. Het kaartje van alternatief 2C, op pag. 48 in het MER klopt niet.
- Voorbeeld 2, Deel B pag. 178, tekst bij alternatief 3B, meso schaalniveau klopt niet bij de kaart, maar hoort bij alternatief 3A. Hetzelfde geldt voor de tekst bij 3D die hoort bij 3C.
- Voorbeeld 3, Deel B pag. 148, bij figuur 9.1 de ideale masthoogte/rotordiameter staat een fout in de maatvoering, moet zijn: mast 120 meter, rotordiameter 120 meter (ipv 145 meter).

De Commissie vermoedt dat dit slordigheden zijn. Omdat het bijlageonderzoek van goede kwaliteit is en het 'grote beeld' hierdoor naar mening van de Commissie niet verandert, adviseert de Commissie niet dit onderdeel van het MER te herzien.

²⁴ Tabel 4.1, pagina 44 van het MER.

mogelijk 20 meter bedraagt. Het MER concludeert dat in het open landschapsbeeld van de Oosterscheldekering beide verhoudingen passend zijn. Daarom is de verhouding 1:1,5 niet meegenomen in de landschappelijke beoordeling. Het MER bevat niet de informatie die onderbouwt dat ook deze verhouding passend is.

De Commissie constateerde dat een verhouding mast/rotordiameter van 1:1,5 sterk afwijkt van die van de al aanwezige turbines. Deze afwijking heeft mogelijk een negatieve invloed op het criterium 'configuratie en herkenbaarheid' van de opstelling en is niet verwerkt in de visualisaties en de beschreven landschappelijke effecten in het MER. De Commissie vond het belangrijk dit alsnog te doen. Hierdoor geven de visualisaties een beeld van de turbine met de meest afwijkende verhouding mast/rotordiameter waarvoor het ontwerpbestemmingsplan toestemming geeft. De Commissie adviseerde om het effect van relatief lage turbines met een grote rotordiameter alsnog te visualiseren en te beschrijven.

Aanvulling

Het aangevulde MER geeft nu ook goede visualisaties van de relatief lage turbines²⁵ met een grote rotordiameter waarvoor het ontwerp bestemmingsplan Neeltje Jans toestemming geeft. Deze visualisaties geven een beeld van de windturbineopstellingen voor 2020. Dat is de situatie waarbij de meest verschillende typen windturbines tegelijk op Neeltje Jans kunnen voorkomen. De aanvulling geeft dus een goed inzicht in de mate van variatie die kan optreden ('worst-case' effect'). De Commissie vindt dat de lezer hiermee een goed landschappelijk beeld verkrijgt van de toekomstige parken.

2.3 (Nachtelijke) signaalverlichting

MER

Signaalverlichting voor de luchtvaart wordt door omwonenden en gebruikers van een gebied vaak als hinderlijk ervaren en kan worden beperkt of voorkomen. Deze verlichting is in de regel nodig bij turbines met een tiphoogte boven de 150 meter. Om deze reden hebben de gemeente Schouwen-Duiveland en Noord-Beveland de maximale tiphoogte van turbines beperkt tot onder de 150 meter. Het is de Commissie niet duidelijk geworden of de gemeente Veere lichthinder wil beperken of niet.

Het negatieve effect van verlichting op het landschap is in het MER vermeld, maar maatregelen om dit te beperken of te voorkomen zijn niet uitgewerkt en vergeleken. Wel is vermeld dat E-Connection bij de ontwikkeling van de nieuwe windturbines probeert de balans te zoeken tussen zo min mogelijk hinder voor de omgeving en een veilige situatie voor de luchtvaart. De Commissie adviseerde de mogelijkheden om lichthinder te beperken (bijvoorbeeld continu brandende verlichting, mogelijkheden voor weerafhankelijk dimmen, radarafhankelijke verlichting etc.) en hun effectiviteit kort te beschrijven, zodat de gemeenteraad van Veere hiermee desgewenst rekening kan houden bij zijn besluit.²⁶

²⁵ Uit de aanvulling blijkt ook dat de minimale tiplaatte van 20 naar 30 meter is gegaan zodat de verhouding geen 1:1.5 meer zal (kunnen) zijn.

²⁶ Gemeenten kunnen alleen op planniveau regels stellen over het beperken van (nachtelijke) signaalverlichting. Later kunnen deze in de regel niet meer voorgeschreven worden door de gemeente, maar alleen nog op basis van vrijwilligheid door een initiatiefnemer toegepast worden.

Aanvulling

De aanvulling beschrijft de mogelijkheden om lichthinder te beperken. Zo zullen vast brandende verlichting en weerafhankelijk dimmen worden toegepast. De Commissie vindt dat hiermee voldoende informatie beschikbaar is voor dit onderdeel.

2.4 Aanbeveling leefomgeving windpark Jacobahaven

Uit het MER blijkt dat in de nieuwe situatie de milieubelasting (geluid en slagschaduw) rond de Jacobahaven hoog is, net als in de bestaande situatie. Voor twee woningen aan de Strandhoekweg moet nog een oplossing gevonden worden omdat de geluidbelasting ruim boven de norm ligt. De geluidsbelasting van recreatiewoningen in het park de Banjaard en de camping Anna Friso is eveneens hoog. Recreatiewoningen en campings hoeven echter formeel niet aan geluidsnormen getoetst te worden. Gezien de hoge belasting beveelt de Commissie aan te onderzoeken of hier (toch) verbeteringen mogelijk zijn. Deze informatie kan dan nog een rol spelen bij afwegingen over dit deelproject.

BIJLAGE 1: Projectgegevens toetsing

Toetsing door de Commissie

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep beoordeelt of het MER de benodigde milieu-informatie bevat en of deze juist is. Als er informatie ontbreekt of onjuist is, beoordeelt de Commissie of zij die essentieel vindt. Dat is het geval als aanvullende informatie in haar de ogen kan leiden tot andere afwegingen. Dan adviseert de Commissie de ontbrekende of gecorrigeerde informatie alsnog beschikbaar te stellen, voordat het besluit wordt genomen. Meer informatie over de werkwijze van de Commissie vindt u op:

<http://www.commissiemer.nl/advisering/watdoetdecommissie>

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

Peter van der Boom

Sjoerd Harkema (secretaris)

Caspar Slijpen

Marja van der Tas (voorzitter)

Rob Vogel

Besluit(en) waarvoor dit milieueffectrapport is opgesteld

Bestemmingsplan en omgevingsvergunning

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor activiteiten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een MER vereist zijn. De bijlagen C en D bij het Besluit milieueffectrapportage geven aan om welke activiteiten het gaat (<http://www.commissiemer.nl/regelgeving/besluitmer>). Voor deze procedure gaat het in ieder geval om de activiteit D22.2.

Bevoegd gezag

De gemeenteraden van Veere, Noord-Beveland en Schouwen-Duivenland, zij zijn bevoegd gezag voor de bestemmingsplannen. Burgemeester en wethouders van de gemeenten Veere, Noord-Beveland en Schouwen-Duivenland besluiten over de Omgevingsvergunningen.

De gemeente Veere coördineert de besluitvorming namens de betrokken overheden.

Initiatiefnemer

Burgemeester en wethouders van de gemeenten Veere, Noord-Beveland en Schouwen-Duivenland (bestemmingsplannen) en E-Connection (Omgevingsvergunningen)

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

De Commissie is door de gemeente Veere niet in de gelegenheid gesteld om zienswijzen en adviezen bij haar advies te betrekken.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft beoordeeld?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissiemer.nl projectnummer [3224](#) in te vullen in het zoekvak.

Bezoekadres

A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

Postadres

Postbus 2345
3500 GH Utrecht

t 030-2347666

e mer@eia.nl

w commissiemer.nl

